

Türkiye'de Emek Kalitesi

Dr. Muhtesem Kaya, Gazeteci

GLOBALLEŞME ve REKABET

Günümüz siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik yaşantısına damgasını vuran en önemli kavramlardan birinin globalleşme olduğu açıktır. Globalleşme süreciyle birlikte ülkeler birbirlerine daha bağımlı hale gelirlerken, aralarındaki rekabet de şiddetlenmektedir. Globalleşmenin dünyayı yeniden şekillendirmeye başladığı günümüz koşullarında, gelişmiş ülkeler olduğu kadar gelişmekte olan ülkeler de şiddetli bir rekabet ortamına doğru sürüklenmektedir. Artık, dünyada ayakta kalmak isteyen her firma ve sanayi, ya da her ülke konumunu buna göre ayarlamak zorundadır. Firma ve sanayiler, uluslararası standartlarda mal ve hizmet üretmek, ülkeler de buna uygun olarak uluslararası standartlara ters düşmeyecek ekonomik ve sosyal politikalar oluşturmak ve uygulamak zorundadırlar.

Dr. Muhtesem Kaya, Gazeteci
muhtesem@gazi.edu.tr

Dr. Muhtesem Kaya, Gazeteci
muhtesem@gazi.edu.tr

Dünyada meydana gelen gelişmeler ve uluslararası rekabet, üretimi bilgiye bağımlı hale getirmiştir. Yeni teknolojik gelişmelerle birlikte nitelik düzeyi düşük işgücüne talep azalırken, nitelik düzeyi yüksek işgücünün üretim ve istihdamda önemi artmıştır. Bu nedenle, nitelikli işgücüne, bir başka deyişle, kaliteli emeğe duyulan ihtiyaç yükselmektedir. İşletmeler, çok çeşitli mal ve hizmeti, zamanında ve kaliteli olarak üretmek zorundadırlar. Dolayısıyla, teknolojiyi anlayan, uygulayabilen, verimli ve kaliteli mal ve hizmet üretebilen işgücüne olan ihtiyaç eskisinden daha da fazla artmıştır. Firmaların ve ülkelerin rekabet gücünü sahip oldukları nitelikli ve yaratıcı işgücü belirlemektedir.

ÇOK HÜNERLİ İŞÇİLER

Günümüz koşullarında teknolojiye meydana gelen ilerlemeler, o denli yaşamsal bir boyut kazanmıştır ki, artık, bir üretim sürecinin ötesinde, bütün ekonomik süreçlere ve yaşamın bütün alanlarına içerilmiş bir bilgi ve dönüşüm kategorisi haline gelmiştir. Çok açık bir biçimde görülmektedir ki, gerek üretim araçları ve

üretim yöntemlerinin, gerekse ürünlerin ve hatta organizasyon yöntemlerinin teknoloji içerikleri sürekli artmaktadır. Bu gelişmeler sonucunda ortaya çıkan bilgi ve deneyimler, yeni makinalarda, yeni üretim yöntemlerinde ve akla gelen her yeni üründe ete ve kemiğe bürünmektedir. Bunun sonucunda işyerlerinde istihdam edilecek işçilerin de, eskinin az eğitim görmüş düz işçilerinden farklı bilgi birikimlerine ve mesleki donanımlara sahip olmaları, eskinin niteliksiz ya da tek nitelikli işçilerinin yerine çok hünerli işçileri olmaları beklenmektedir. Artık fabrikalarda ve diğer işyerlerinde işçilerin de sorun bulucu, bundan öte buldukları sorunlara çözüm getirici özelliklere sahip olmaları istenmektedir. Yapılan birçok araştırma, firmalarda meydana gelen teknolojik ilerlemelerin, mühendis ve teknisyenlerin yanısıra işçilerin sorun çözme faaliyetleri sonunda ortaya çıktığını göstermektedir. Gerçekten, birçok ülkede ve firmada, miktar olarak küçük ve tek başına fazla bir öneme sahip olmayan, ancak birikimli sonuçları bakımından ülke kalkınmasında yaşamsal bir role sahip olan bu türden teknolojik ilerlemelerin meydana gelmesinin önemli aktörlerinden birisi de iyi yetişmiş çok hünerli, kaliteli işçilerdir. Bu bakımdan, okul öncesi eğitimden başlayarak, çıraklık eğitimi ve yetişkinlerin eğitimi dahil, yüksek öğretim kademesine kadar, günümüz koşullarının gerektirdiği niteliklere sahip insan gücünün kaynağı olan eğitim sistemi her zamankinden daha da fazla önem taşımaktadır.

İnsan gücünün en iyi şekilde yetiştirilmesi ve eğitilmesi, bir bakıma nitelik, yani, kalite kazandırılması, ilköğretimden üniversiteye kadar çeşitli eğitim ve öğretim kurumlarının, yani, devletin olduğu kadar, aynı zamanda, ailelerin ve özel sektörün de görevidir. Eğer, aileler, çağımız koşullarına uygun rekabetçi bireyler yetiştirmek, iş bulma sıkıntısı çekmeyecek evlatlar yetiştirmek istiyorlarsa, aile bütçelerinden mümkün olduğu kadar fazla bir kısmı çocuklarının eğitimlerine harcamalıdır. Elbette, çocukların yetiştirilmelerinde okullar ve devlet üzerine düşeni yapmalıdır, ama, aileler de boş durmamalıdır. Çünkü bireylerin davranışlarını düzenleyen temel kişilik yapıları ve dünya görüşleri aileler tarafından

oluşturulur ve örgün eğitim boyunca sürer. Olumlu davranış ve tutumların gelişimi, olaylara bakış ve değerlendirme, evrensel doğrular, toplum kültür ve değerleri, iletişim ve insan ilişkileri gibi temel konular aileler tarafından verilen ana bilgilerdir. Bu nedenle, ülkelerin geleceklerini tayin edecek gençleri yetiştirecek olan ailelerin, bilinçli ve eğitilmiş olmaları, çocuklarını çağın gerekleriyle uyumlu bilgilerle donatacak, bir bakıma kaliteli bireyler haline getirecek harcamaları yapmaktan kaçınmamaları gerekmektedir. Bu yüzden, örneğin, Güney Kore'de aileler gelirlerinin yarısını çocuklarının eğitimlerine harcamaktadır (Gönül 2000: 139). Türkiye'deki aileler de bundan kendilerine düşen dersi çıkarmalıdır. Ayrıca, kamu işyerlerinin yanı sıra, özel işyerleri de istihdam ettikleri elemanları, verecekleri hizmet-İçi eğitimlerle kalitelerini geliştirecek programlar uygulamalı ve bunu bir devamlılık içerisinde sunmalıdırlar.

SÜREKLİ EĞİTİM ve FONKSİYONEL OKURYAZARLIK

Rekabet gücünün her yerde belirleyici olması ve yaşanan teknoloji devriminin uyum yeteneği yüksek, yeni beceriler kazanmış ve öğrenmeye açık işgücüne olan talebinin artması, verimliliğe, eğitime ve araştırmaya yönelik yatırımlara ağırlık verilmesi sonucunu doğurmuştur. Günümüzde beşeri sermayeye, yani, insan kaynaklarına yapılan yatırım, fiziki sermayeye yapılan yatırımdan daha önemli hale gelmiştir. Bu nedenle, yaşam boyu eğitime önem verilmekte, işyerlerinde şirket-İçi okullar ve hizmet-İçi eğitim daha da önem kazanmaktadır. Değişimin baş döndürücü hızı, işgücünün yalnızca geçmişte iyi eğitim almış olmasını değil, aynı zamanda eğitimin sürekli olmasını ve öğrenme ile eğitimin iç içe geçmesini gerektirmektedir. Bir kez edinilmiş bilgiye dayanarak ömür boyu süren meslekler tarihe karışmakla yüz yüzedir.

Günümüz koşullarında en alt düzeydeki işçi bile fonksiyonel okuryazarlık özelliklerini arttırarak verimliliğini yükseltmek zorundadır. Burada fonksiyonel okuryazarlık, modern bilgi toplumu içinde kişilerin sahip olmak zorunda oldukları günlük işleri

ile ilgili beceri ve niteliklerinin yükselen düzeyini karşılayacak şekilde önüne konulan metni okuyabilmesinden öteye, günlük yaşamda sık sık karşılaştığı bilgisayarlar, semboller ve matematiksel çözümlerle başa çıkabilecek bilgi ve beceriye sahip olması gerektiğini ifade etmektedir.

Ekonomilerin sembolik yapılarla dönüşmeleriyle birlikte, üretim ve dağıtım mekanizmaları da daha soyutlaşmaya ve karmaşıklaşmaya başlamıştır. Bu açıdan, zenginlik yaratmanın yeni sisteminde sembollerle yoğunlaşmış işgücüne ihtiyaç vardır. Yel pazenin en dibinde yer alan beden işçiliğine ve ucuz kalitesiz ucuz emek gücüne dayalı rekabetçi yapılar giderek daha az önemli olma yoluna girmektedir. Ekonomilerde bedene dayalı işler azaldıkça, "cognitarya" yani sembollerle haşır neşir olmuş bilgi işçileri çoğalmakta ve bunlara dayalı yüksek katma değerli ürün yaratma yeteneği yükselmektedir. Her ne kadar, kalitesiz emek gücüne dayalı rekabetçi yapılar, örneğin, Çin'de olduğu gibi bazı ülkelerde hüküm sürmekte ise de, uzun dönemli ve kalıcı bir rekabetçi gücün yüksek katma değer yaratma yeteneklerine sahip kaliteli emekte yattığını bilmekte sonsuz yarar vardır. 21. yüzyılın "ham petrolü" kaliteli insan sermayesidir (World Bank 2005c: 14). Amerika'nın Silicon Vadisi'yle simgeleyebileceğimiz üstün rekabet gücünün kaliteli emekten kaynaklandığını bilmek de bu hususu vurgulayan bir noktadır. Amerika gibi süper sembolik ekonomiler güçlendikçe, "proletarya", "cognitarya" ya dönüşmektedir (Toffler 1992: 90). "Bugün bir insanın işiyle ilgili kilit sorular, zamanının ne kadarını enformasyon işlemine ayırdığı, işinin ne derece rutin ya da programlanabilir olduğu, ne düzeyde soyutluklar içerdiği, kişinin merkezi veri bankasına ve yönetim enformasyon sistemine ulaşabilme olanaklarının düzeyi ve ne kadar özerkliğe sahip olduğu, ne düzeyde sorumluluk taşıdığıyla ilgili sorular olmalıdır" (Toffler 1992: 91). Dolayısıyla, bu yeni sistemde kaliteli olmayan ucuz işgücü giderek daha pahalıya mal olacağından kalitesiz ve ucuz işgücüne dayalı üretim ve dağıtım da bir süre sonra karsız hale gelecektir. Kalitesiz ve ucuz işgücü, yoksul ülkelere her zaman piyasa avantajı sağlamaya

yetmeyecektir. Hele gittikçe globalleşen dünya koşullarında bu hiç yetmeyecektir. Bu bakımdan, önemli olan, emek kalitesinin, gelecekte daha da şiddetlenecek rekabetçi koşullarda yüksek katma değerli ürünler üretecek yeteneklere kavuşturulmasıdır.

Teknoloji ve özellikle bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerle birlikte hizmet ve bilgi yoğun sektörlerin de hızla gelişmesi, yeni dünya düzeninin belirleyicileri olarak bilgi yoğun sanayilerinin gelişmelerinin de hızlanmalarına yol açmıştır. Bu nedenle, ülkelerin geleneksel işgücü çerçevesinde rekabet etme olanakları gittikçe zayıflamaktadır. Çünkü bilginin üretilmesi, işlenmesi ve satışı, dünyada en hızlı büyüyen sektör haline gelmeye başlamıştır. Bilgiye ulaşma, geliştirme ve üretimde kullanarak gelire dönüştürme gücü, ülkelerin kaderlerini tayin eder olmuştur. Bilgiye dayalı sanayilerin büyümeleriyle birlikte, emek talebi de buna uygun bir biçimde değişmektedir. Yeni teknolojilerin kullanılmaya başladığı ülkelerde, yüksek nitelikli işgücü talebi yükselmektedir. Çünkü yeni teknolojiler, yüksek nitelikli işgücü gerektirmektedir. Dünya Bankası'ndan Mary Canning'e göre, yüksek nitelikli işgücü, yalnızca teknik know-how'la donatılmış olmayıp, elindeki bilgiyi analiz etme ve dönüştürme yeteneklerinin yanı sıra yaratıcı niteliklere de sahip olan kişi ya da kişilerdir (World Bank 2005c: 14).

Bir birim imalat çıktısı için gerekli olan emek birimi, 1900'ların başından beri hızla azalmaktadır. Aynı şey için gerekli olan hammadde birimi de İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana yine aynı hızla düşmektedir. 1950 dolaylarından bu yana bir birim üretim için gerekli enerji miktarları da benzer biçimde azalmaktadır. "Ekonomi sürekli olarak daha az madde-yoğun hale gelmektedir. 1920'li yılların tipik sanayi ürünü olan otomobil için yapılan üretim harcamalarının yüzde 60 kadarı hammaddeye ve enerjiye gidiyordu. 1980'li yılların tipik sanayi ürünü olan yarı-iletken mikroçipin üretiminde ise hammadde ve enerji giderleri yüzde 2'nin altındadır... Japonya 1965-1985 yılları arasında sanayi üretimini iki buçuk kat artırırken, hammadde ve enerji tüketiminde hemen hiç artış olmadı. 1985 yılında ülkenin mamül ürünlerinin içerdiği hammadde ve enerji oranı, yirmi yıl öncesinde olduğunun yarısından azdı. En yeni

'enerji' - enformasyon - ise, hammadde ve enerji içerikli değildir. Tam anlamıyla bilgi-yoğundur" (Drucker 1992: 124). 1880'lerden, telefonun bulunmasından ve F. W. Taylor'un Bilimsel Yönetim İlkeleri'nden bu yana, bir birim ilave üretim için gerekli olan bilgi ve enformasyon miktarı düzenli olarak artmaktadır. Böylece, toplam istihdam içindeki eğitilmiş insanların oranı da sürekli yükselmektedir (Drucker 1995).

KALİTELİ EMEK ve EĞİTİM

İlköğretim, insan gücünün yetiştirilmesinde ilk temel bilgileri sağlayan ve ilk becerileri öğreten bir kurumdur. Mesleki ve teknik öğretim kurumları ve meslek yüksek okulları, nitelikli ara insan gücünü yetiştirirken, çeşitli yaygın eğitim kurumları da insan gücüne sektörlerin ihtiyaç duydukları becerilerin sürekli olarak kazandırılması işlevini yerine getirmektedir. Yüksek öğretim kurumları ise üst düzey niteliklere sahip insan gücünü yetiştirmektedir. Dolayısıyla, insan gücünün en iyi şekilde yetiştirilmesi ve eğitilmesi, ilkokuldan üniversiteye kadar devam eden bir süreci kapsamaktadır. Bu süreçte üzerinde durulması gereken en önemli nokta ise, verilen eğitimin kalitesi, çağın gereklerine uygunluğu ve etkinliğidir. Verilen eğitim ne kadar kaliteli ve etkinse, yetişen bireyler de o kadar kaliteli olmakta ve ekonomi bundan o kadar kazançlı çıkmaktadır. İyi yetişen bireyler, şahıs bazında daha iyi yaşama olanaklarına sahip olurlarken, makro bazda da ekonomik gelişmenin daha üst basamaklara çıkması o kadar kolay gerçekleştirilmektedir.

Sahip olduğu GSMG (Gross National Income) büyüklüğü (2004 yılı itibarıyla 4,7 trilyon dolar) ile ABD'den (2004 yılı itibarıyla 12,2 trilyon dolar) (World Bank 2005b: 292-293)¹ sonra dünyadaki ikinci büyük ekonomiye sahip Japonya'nın bu güce ulaşmasında daha Meiji döneminde başlamış olduğu eğitim hamlesinin önemli bir yeri vardır. Dışarıya açılan ülkenin ilerlemesi ve kalkınması için eğitimin önemini çok iyi gören Meiji Rejimi, 1871 yılında hükümetin kurduğu Eğitim Bakanlığı yönetiminde çok kapsamlı bir eğitim programı uygulamaya başlayarak pek çok öğrencisini Batı ülkelerine eğitime göndermiştir. Öğrenciler bilgi ve yeteneklerine göre dikkatle seçilmiş, okumaya

gönderildikleri ülkeler de yine aynı dikkatle saptanmıştır. "Örneğin, askeri ve sivil denizcilik için İngiltere, askerlik ve tıp için Almanya, yerel yönetim ve hukuk için Fransa ve iş idaresi için Amerika Birleşik Devletleri. Hükümet aynı zamanda, yüksek ücretler vererek yüzlerce Batılı uzman ve öğretmen istihdam etti. Bunların maliyetini, şimdi çağdaşlaşmak isteyen ülkelerin aksine, kendi kit mali imkanları ile ödedikleri için, bu yabancıları en iyi biçimde kullandılar...Elbette binlerce okul binasının yapılması, on binlerce öğretmenin eğitilmesi ve bunlar için mali kaynakların bulunması zaman aldı. Fakat 20. yüzyılın başında bütün Japon çocukları okula gidiyordu ve eğitim piramidi altı yıllık zorunlu ilk öğretim üzerine kurulan beş yıllık orta öğretim, üç yıllık üniversite olarak yerine oturmuştu... Böylece Japonya, o zaman Batıda olan eğitim sistemlerine göre daha akılcı, daha laik ve daha devletçi bir siyasa uyguluyordu" (Yenal 1999: 48 içinde E. O. Reischauer (1976): **Japan: The Story of a Nation**, revised edition, Charles E. Tuttle Co, Tokyo, 135-136). Son yıllarda yapılan çalışmalarda da, verimlilik ve büyümeyi belirleyen temel faktörlerden biri olarak beşeri sermaye yatırımlarının vurgulanması önemle dikkate alınması gereken bir husustur.

İnsan gücünün eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu ekonomiler, dünya piyasalarında daha dinamik, daha rekabetçi bir tablo çizmektedirler ve daha yüksek gelir elde etmektedirler. "Nitekim, temel eğitime büyük yatırım yapan Doğu Asya ülkeleri, Doğu Asyanın kaplanları diğer bazı aynı düzeydeki başka ülkelerle karşılaştırıldığında en önemli farkın, bu Doğu Asya ülkelerinde temel eğitim, ama on bir yıla kadar çıkan temel eğitime büyük yatırım yapmaları olmuştur... Amerika'da şimdi en fazla üstünde durulan şey, küçük yaşlardaki fen eğitimidir. Bu fen eğitiminden maksat o bilgileri vermek değil, ama bilimsel düşüncüyü küçük yaşlardan itibaren çocuklara, insanlara verebilmektir" (Halman 2002: 32'de yer alan Ç. Kağıtçıbaşı'nın Sorular bölümündeki konuşması).

Diğer taraftan, eğitilmiş kişinin tanımı da önemli bir şekilde değişmektedir. Geleneksel tanımıyla eğitilmiş kişi, tanımlanmış bir bilgi stokuna sahip bir insandı.

¹ 2004 yılı itibarıyla Türkiye'nin GSMG'i 265 milyar dolardır.

Şimdilerde eğitilmiş insan, nasıl öğrenileceğini öğrenen ve yaşam boyu sürekli öğrenmeyi ve kendini geliştirmeyi alışkanlık haline getirmiş kişi anlamına gelmektedir. Geleneksel sistem içinde her okul kendisini sonu olan bir şey gibi görmektedir. Öğrenciler belli bir okul için gerekli olan eğitim süresini tamamladılar mı eğitimleri biterdi. Oysa, bilgi toplumunda "bitmiş eğitim" diye bir şey yoktur. Eğitim, sürekli ve sürekli, yeni öğrenme teknolojileri, kurumları ve örgütlenmeleri sayesinde yaşam boyu elde edilebilir bir olgu haline gelmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bir kez edinilmiş bilgiler ve bu bilgilere dayalı olarak kazanılmış meslekler gün geçtikçe önemlerini yitirmektedir. Bilgi toplumunda ileri düzeyde eğitim görmüş kişilerin bile bilgilerini sürekli tazelemeleri zorunluluğu vardır. Günümüzde, ülkelerin, kurumların ya da kişilerin bilgi edinebilmekteki becerisi, çabukluğu ve atikliği, temel rekabet aracı haline gelmiştir. Bilgi toplumu daha önce bilinen toplum modellerinden çok daha rekabetçi niteliktedir. Bilgi, toprak, emek ve sermaye gibi geleneksel üretim faktörlerinden daha farklı bir kaynaktır. Artık rekabetin kaynağı bilgidir ve bu yerel değil, evrensel bir anlayıştır. Bu ölçüt, yalnızca ülkeler için değil, şirketler, kurumlar, sanayiler, bireyler ve topluluklar için de sözkonusudur. Bilgi toplumunda bilginin tanımı değişmiştir. Klasik eğitim, kişi ve gelişimi üzerine odaklanmıştı. Uygulama ve pratik temel amaç değildi. Bugünkü bilgi toplumunda ise bilgi, uygulamaya yönelik içerik kazanmaktadır. Bu nedenle bilgi toplumunda işgücü yüksek düzeyde uzmanlaşmış kişilerden oluşacaktır. Aynı zamanda bu statik bir uzmanlaşma da olmayacaktır. İşçiler bir işten öbürüne geçerken yeni iş için gerekli ilave bilgiyi de almak zorunda kalacaklardır.

GENÇ ÜLKE TÜRKİYE ve EĞİTİM

Türkiye, insan gücü bakımından zengin bir ülkedir. Sahip olduğu büyük miktardaki genç nüfus ise bu gücü daha da vurgulayan bir unsurdur. 1990 Nüfus Sayımına göre, Türkiye'de 35 yaşın altındaki nüfusun, toplam nüfus içindeki payı %71'dir (DİE 2000). Türkiye bugün de sahip olduğu genç nüfus oranı ve miktarıyla genç ülke özelliğini taşımaktadır. 2000 yılı itibarıyla,

35 yaşın altındaki nüfusun toplam nüfus içindeki payı %66'dır. Bugün Türkiye'de 45 milyonun üstünde 35 yaş altı nüfus vardır (www.die.gov.tr/yillik/yillik_2004.pdf). Dünya nüfusu ve Avrupa-Orta Asya nüfusu ile karşılaştırıldığında insan kaynakları açısından Türkiye oldukça genç bir nüfusa sahiptir. Yapılan tahminlere göre, 2023 yılında dahi Türkiye, 2000 yılı Dünya ve Avrupa-Orta Asya nüfusundan daha genç bir nüfusa sahip olacaktır (http://www.tubitak.gov.tr/btpd/arsiv/EIK_Sonuc_Raporu_ve_Strat_Belg.pdf). Bu ise Türkiye'nin ekonomik gelişmesi bakımından büyük bir güç anlamına gelmektedir. Türkiye'de üretken yaştaki nüfus hızla artarken, doğurganlık düşmektedir. Yapılan kimi çalışmalara göre, üretken yaştaki nüfusun hızla artmakta olduğu, fakat buna karşılık doğurganlığın düşük olduğu ve nüfusun henüz çok yaşlanmadığı ülke ve dönemlerde, eğer, işgücüne üretkenliklerini ortaya koyabilecekleri istihdam olanakları sağlanırsa ekonominin performansı çok yükselebilmektedir. İstatistiksel analizler 1970'li ve 1980'li yıllarda bunun birçok ülkede böyle olduğunu göstermiştir (Behar 1999: 60-61). Türkiye'nin de işte önünde böyle büyük bir olanak vardır ve yapılacak tek şey bunun için daha fazla mali kaynak ayırmak, bu genç insan kitlesini hızla eğiterek yüksek katma değerler yaratabilecek nitelikli işgücü haline getirmektir.

Tablo 1'de bazı OECD ülkeleri için GSYİH'nın %'si olarak kamu ve özel sektör eğitim harcamaları ile eğitim düzeylerine göre öğrenci başına yapılan eğitim harcamaları gösterilmektedir. Söz konusu tabloda, verilerin alındığı kaynaktan dolayı Türkiye ile ilgili eğitim düzeylerine göre öğrenci başına yapılan eğitim harcamaları gösterilememiştir. Bu bilgiler, ancak, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yapmış olduğu bir çalışmadan öğrenilebilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından ithalat ağırlıklı dolar kuruna göre yapılan bir hesaplama sonucunda, Türkiye'de 2002 yılında öğrenci başına okul öncesinde 171, ilköğretimde 498, genel lisede 1.240, mesleki ve teknik lisede 1.471, üniversitede 3.428 dolar harcama yapıldığı bildirilmektedir (http://www.die.gov.tr/yillik/06_Egitim.pdf). İşte, Devlet İstatistik Enstitüsü'nden sağlanan bu bilgilerle Tablo 1'deki veriler bir arada

Tablo 1: Eğitim Harcamaları (2002)

Ülkeler	GSYİH'nin %'si Olarak			Öğrenci Başına Yıllık Harcama (\$)					
	Kamu	Özel	Toplam	İlkokul Öncesi	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ortaokul + Lise	Yükseköğretim ***
ABD	5,3	1,9	7,2	7.881	8.049	8.669	9.607	9.098	18.574 (20.545)
Japonya	3,5	1,2	4,7	3.691	6.117	6.607	7.274	6.952	v.y. (11.716)
Almanya	4,4	0,9	5,3	4.999	4.537	5.667	9.835	7.025	6.617 (10.999)
Fransa	5,7	0,4	6,1	4.512	5.033	7.820	9.291	8.472	7.302 (9.276)
B.Krallık	5,0	0,9	5,9	8.452	5.150	**	**	6.505	8.966 (11.822)
İtalya	4,6	0,3	4,9	5.445	7.231	8.073	7.221	7.568	v.y. (8.636)
İspanya	4,3	0,5	4,8	3.845	4.592	**	**	6.010	6.030 (8.020)
Yunanistan	3,9	0,2	4,1	*	3.803	**	**	4.058	4.372 (4.731)
Norveç	6,7	0,3	6,9	v.y.	7.508	8.536	11.510	10.154	v.y. (13.739)
İsveç	6,7	0,2	6,9	4.107	7.143	7.075	7.670	7.400	7.832 (15.715)
İrlanda	4,1	0,3	4,4	v.y.	4.180	5.698	5.758	5.725	7.721 (9.809)
İsrail	7,5	1,7	9,2	3.663	4.770	**	**	5.767	v.y. (11.295)
G.Kore	4,2	2,9	7,1	2.497	3.553	5.036	6.747	5.888	v.y. (6.047)
OECD	4,9	1,2	6,1	4.922	5.273	v.y.	v.y.	6.992	11.945 (13.343)
Türkiye	3,4	0,4	3,8	v.y.	v.y.	v.y.	v.y.	v.y.	4.267

Kaynak: <http://www.oecd.org/dataoecd/2/1/35286380.xls> terişim tarihi 25.02.2006); <http://www.oecd.org/dataoecd/2/1/35286348.xls> terişim tarihi 25.02.2006).

Açıklamalar:

* Buradaki veri "İlkokul" kategorisine dahil edilmiştir.

** Buradaki veri "Ortaokul+Lise" kategorisine dahil edilmiştir.

*** Parantez içindekiler A+G harcamaları dahil edilmiş rakamlardır.

incelendiğinde görülecektir ki, Türkiye, gerek GSYİH'dan ayrılan pay, gerekse öğrenci başına yapılan harcamalar itibariyle, eğitime, çoğu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede olduğundan çok daha az kaynak ayırmaktadır. Ve bazı durumlarda bu, çok çarpıcı bir görünüm arz etmektedir. Örneğin, 2002 yılı itibariyle 10,1 trilyon \$ GSYİH'ya sahip ABD bunun %7,2'si olan 727 milyar \$'ı eğitim için ayırırken, yine 2002 yılı itibariyle 174 milyar \$ GSYİH'ya sahip Türkiye bunun %3,8'i olan ancak 6,6 milyar \$'ı eğitim için ayırabilmektedir. Kısaca, ABD, Türkiye'nin 110 katı kadar bir kaynağı eğitime ayırmaktadır. Türkiye ile sık sık karşılaştırılan G.Kore ise Türkiye'nin 5 katı kadar bir kaynağı eğitime ayırmaktadır (bkz. Tablo 1 ve World Bank 2003). Türkiye, en temel eğitim aşamasında dahi oldukça geri konumdadır ve eğitime ayrılan bu şekildeki sınırlı kaynaklarla ciddi bir gelişme kaydetmesi de oldukça güçtür. Oysa, iyi eğitilmiş ve beceri kazandırılmış, dengeli ve sağlıklı beslenebilen bir insan kaynağı, daha verimli çalışabilen beşeri

sermaye, dolayısıyla artan emek verimliliği demektir. Sermaye birikimi dendiğinde, genelde, akla hemen fiziki sermayede ortaya çıkan gelişmeler gelir. Oysa, insan sermayesinin niteliği sürekli yükseltilmedikçe, fiziki yatırımları geliştirip derinleştirmenin çok fazla yararı olmayacak, ülke kalkınması bundan umduğu yararı sağlayamayacaktır. Zaten, ülke kalkınmasında temel sorun servetin yaratılması değil, serveti yaratacak kapasitenin yaratılması, yani, kaliteli insan sermayesinin, kısaca, beyin gücünün yaratılmasıdır. İnsan sermayesi geliştirildikçe, fiziki yatırımlar daha etkin bir şekilde kullanılabilir, üretimle ilgili sorunlar daha sistematik olarak çözülebilir ve ekonomik kurumların organizasyonları daha iyi yapılabilir (Kaynak 2005: 283-284). Dahası, dünya teknolojisini edinebilmek, öğrenip özümsemek ve ekonomik anlamda kullanılabilir hale gelmek; mevcut teknolojiyi bir üst düzeyde yeniden üretebilme becerisini sağlayabilmek için de kaliteli emeğe ihtiyaç vardır.

Tablo 2: Brüt Kayıt Oranları (Teorik veya İlgili Yaş Aralığının Yüzdesi Olarak) (2002-03)

Ülkeler	Okul Öncesi (1)	İlköğretim (2)	Orta Öğretim (3)	Yüksek Öğretim (4)
ABD	61	98	93	81
Kanada	65	101	105	58
Avustralya	102	104	154	74
Almanya	101	100	100	49
Fransa	114	105	108	54
B. Krallık	83	100	178	64
İsveç	75	110	146	76
Hollanda	98	108	122	57
Finlandiya	55	102	126	86
İspanya	106	107	116	59
Portekiz	70	116	115	53
Macaristan	79	101	104	44
Bulgaristan	70	99	94	38
Yunanistan	68	99	96	68
Çin	36	116	67	13
Hong Kong/Çin	73	108	78	26
Japonya	84	101	103	49
Kore	83	104	90	85
Hindistan	30	99	50	11
Türkiye	7	94	76	25

Kaynak: The World Bank (2005a): World Development Indicators 2005. Washington D.C.

Açıklamalar:

1 Çok küçük yaşta çocukların okul çevresi ile tanıştırılmaları sağlamak üzere verilen eğitim süreci.

2 Çocuklara temel düzeyde tarih, coğrafya, doğal bilimler, sanat ve müzik ile birlikte temel okuma, yazma ve matematik becerileri sağlayan eğitim süreci.

3 İlköğretimle birlikte başlayan temel eğitim sürecini bitirilmesini sağlamak amacıyla ve bunun yanı sıra uzman öğretmenler yardımıyla öğrencilerin beceri ve konu odaklı eğitimle eğitilerek yaşam boyu öğrenme ve insanı kalkınma hedeflerine ulaştırma amaçlı olan eğitim süreci.

4 Minimum kabul olarak orta öğretimin başarı ile tamamlanmasından sonra, ileri araştırma becerilerine sahip olmalarını sağlamak ya da sağlamaları için verilen eğitim süreci.

Birçok ülkede ve Türkiye'de yapılan çalışmalar göstermektedir ki, okul öncesi programlara katılım, hayatın geri kalan dönemlerdeki okur yazarlık, sağlık, zeka, diğer eğitim aşamaları, istihdam ve hatta gelir düzeyi gibi önemli faktörler üzerinde etkili olmaktadır. Bu yüzden, çoğu Avrupa ülkesinde 3-5 yaş arasındaki çocuklar okul öncesi eğitime alınmaktadırlar ve Türkiye de okul öncesi eğitimdeki katılım oranını yükseltmek zorundadır. Türkiye, 2002-2003 yılları için %7 olan (bkz. Tablo 2) okul öncesi programlara katılımı 2015 yılında %50'ye getirme hedefini koymalı ve bu hedefe ulaşma yolunda okul öncesi tesislerin sayısını da ciddi oranda arttırmalıdır. Tablo 2'de yer alan dikkat çekici bir husus da, Türkiye'nin, Tablo 3'te yer verilen eğitim kalitesini ölçme amaçlı uluslararası sınavlarda yer alan ülkelerle karşılaştırıldığında (Çin ve Hindistan hariç) bütün kategorilerde son sırada yer alışıdır.

Diğer taraftan, Türkiye'de orta öğretim mezunlarının seviyesi de Avrupa'dakilerden düşüktür ve bu farkın

kapanması için ciddi çabalara ihtiyaç vardır. Bu bakımdan, örneğin, 22 yaşındaki gençlerin, özellikle kızların, %85'inin tam orta öğretime sahip olması şeklindeki Avrupa Birliği hedefini Türkiye'nin başarabilmesi için çok uzun bir yol vardır. Türkiye'nin bugünkü Avrupa Birliği üyesi ülkelerin seviyelerine ulaşması oldukça zordur; çünkü Avrupa Birliği üyesi ülkelerde de her yıl eğitim düzeyi yükselmektedir (Vorkink 2006).

OECD ülkeleri, öğrencilerin zorunlu eğitimlerini tamamlamaya kadarki dönemde (ki bu uluslararası karşılaştırma yönünden 15 yaşındakiler olmaktadır), ne öğrendiğini ve bu eğitim sonucunda ne yapabildiklerini ölçmek için PISA (Programme for International Student Assessment) (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)'nı geliştirmişlerdir. OECD tarafından 2000 yılında başlatılan ve 3 yılda bir yapılan PISA testlerinin amacı, çeşitli ülkelere zorunlu eğitimini tamamlamış 15 yaş grubu öğrencilerin "matematik", "sorun çözme",

Tablo 3: Türkiye'nin Katıldığı Eğitim Kalitesini Ölçme Amaçlı Uluslararası Programlar ve Bu Programlardaki Yeri

Programlar	Yapıldığı Yıl	Katılan Ülke Sayısı	Test Alanları	Test Alanlarına Göre Genel Ortalama ³	Test Alanlarına Göre Türkiye'nin Aldığı Ortalama Puan	Test Alanlarına Göre Türkiye'nin Sıralamadaki Yeri	Test Alanlarına Göre Sıralamadaki İlk ⁴ Ülke
TIMSS ¹	1999	38	Matematik	487 (0.7)	429 (4.3)	31.	Singapur, Kore, Çin ⁴ , Hong Kong ⁵
			Fen Bilgisi	488 (0.7)	433 (4.3)	33.	Çin ⁴ , Singapur, Macaristan, Japonya
PIRLS	2001	35	Okuma	500	449	28.	İsveç, Hollanda, İngiltere, Bulgaristan
PISA ⁶	2003	402	Sorun Çözme	500	408 (6.0)	36.	Kore, Hong Kong/Çin, Finlandiya, Japonya
			Matematik	500	423 (6.7)	34.	Hong Kong/Çin, Finlandiya, Kore, Hollanda
			Fen Bilgisi	500	434 (5.9)	35.	Finlandiya, Japonya, Hong Kong/Çin, Kore
			Okuma	500	441 (5.8)	33.	Finlandiya, Kore, Kanada, Avustralya

Kaynak: <http://nces.ed.gov/pubns/2003/2003073.pdf> (erişim tarihi: 27.02.2006); <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/1/60/34002216.pdf> (erişim tarihi: 27.02.2006); <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/2/5/12/34009000.pdf> (erişim tarihi: 27.02.2006); http://isc.bc.edu/timss1999b/pdf/SWP_Book.pdf (erişim tarihi: 27.02.2006).

1 TIMSS 1995, 1999 ve 2003 yılları kapsadığı halde Türkiye bu programa sadece 1999 yılında ve 8. sınıf öğrencileri için katılmıştır.

2 Toplam 41 ülke olmakla birlikte İngiltere'den programın standartlarına uygun veri toplanamadığından sonuçlar İngiltere hariç 40 ülkeyi kapsamaktadır.

3 Parantez içindeki rakamlar standartları sapması ifade etmektedir.

4 Çin, Çin Taipei olarak ifade edilmiştir.

5 Hong Kong, Hong Kong, SAR olarak ifade edilmiştir.

6 PISA, 2000 yılında da yapılmakla birlikte Türkiye 2000 yılında bu programa katılmadığından tabloda yer verilmemiştir.

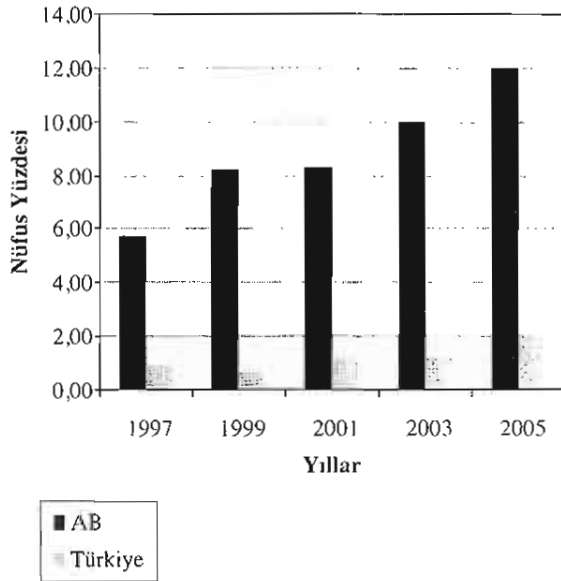
Açıklamalar:

TIMSS (The Third International Mathematics and Science Study), PIRLS (Progress In International Reading Literacy Study), PISA (The Program For International Student Assessment)

"okuma" ve "fen bilgisi" alanlarındaki yetenek ve bilgi birikimlerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir. En son 2003 yılında yapılan ve 2004'de yayımlanan, toplam 40 ülkeden yaklaşık 23 milyon öğrenciyi temsilen 250 bini aşkın 15 yaş grubu öğrencinin test sonuçları, ülkemiz açısından hiç de hoş olmayan bilgiler vermektedir. Çünkü PISA test sonuçları, 15 yaş grubu öğrencilerimizin "matematik", "sorun çözme", "okuma" ve "fen bilgisi" alanlarındaki yetenek ve birikimlerinin, teste katılan diğer 39 ülkedeki yaşlılarıyla karşılaştırıldığında oldukça yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Türk öğrencileri, biraz önce belirtilen alanların hemen hemen hepsinde başarı oranı açısından en alt sıralarda yer almıştır. Örneğin, Türk öğrencileri matematik alanında 34., sorun çözmede 36., okumada 33. ve fen bilgisinde 35. sırada yer almıştır. Bu ise, Türk eğitim sisteminin geleceğin kaliteli işgücünü hazırlamada yetersiz kaldığını, düşük becerilere sahip öğrenci

yetiştiren bu sistemin Türkiye ekonomisinin ihtiyaçlarını gideremeyeceğini göstermekte ve geleceğin rekabetçi Türkiye'sini hazırlayamadığı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, bu sonuçlar, emek kalitesinin yükseltilmesinde, gençlerimizin yetenek ve bilgi birikimlerinin çoğaltılmasında temel eğitimden başlamak gerektiğini vurgulamaktadır.

Diğer taraftan, PISA testleriyle, son yıllarda dünya ölçeğinde büyük ekonomik başarıları gerçekleştiren G.Kore, Hong Kong-Çin ve Japonya gibi Doğu Asya ülkelerinin bu başarılarının, daha önce de bir şekilde ifade ettiğimiz gibi, temel eğitim sağlam temellerine dayandığını göstermektedir. Örneğin, G.Koreli 15 yaş grubu öğrenciler sorun çözme alanında 1., okumada 2., matematikte 3. ve fen bilgisinde 4.sırada yer alırken; Hong Kong-Çinli öğrenciler matematikte 1., sorun çözmede 2., fen bilgisinde 3. ve okumada 10. sırada yer almıştır.

Tablo 4: Yaşam Boyu Öğrenmeye Katılan Yetişkin Yüzdesi

Kaynak: Vorkink, Andrew (2006): *Preparing Turkey's Education System for EU Membership, Education Conference, Antalya, January 20*, <http://www.sarkibank.org.tr/WBSITEEXTERNALCOUNTRIES/EC/CAEXT/TURKEYEXT/0,,contentMDK:20792035-menuPK:361718-pagePK:141137-piPK:141127-theSitePK:361712,00.html> (erişim tarihi: 10.02.2006)

Bunların yanı sıra, Tablo 3'te gösterildiği üzere, eğitim kalitesini ölçme amaçlı diğer uluslararası çalışmalar olan TIMSS ve PIRLS programlarının sonuçlarının da Türkiye için yine iç açıcı olmadığını belirtmek gereklidir. Türkiye, testleri 1999 yılında yapılan TIMSS programında 38 ülke arasında matematikte 31. ve fen bilgisinde 33. sırada yer alırken, okuma alanında yapılan PIRLS 2001'e göre ise 35 ülke arasında 28. olmuştur.

Türkiye'nin emek kalitesini güçlendirmek yönünden üstesinden gelmek zorunda olduğu bir diğer önemli konu da mesleki eğitim sistemine ilişkindir. Birçok kimse meslek okullarının işgücü piyasasının talep ettiği orta öğretim mezunlarını yetiştirdiğini varsaymaktadır. Ancak, gerçekler bunu desteklememektedir. TOBB Ticaret Odaları Konseyi 2005-2009 Dönemi 2. Toplantısı'ndan sonra yayımlanan bildiriye de

vurgulandığı gibi "Ülkenin kalkınmasında önemli rol oynayan, ticaret için vasıflı ara eleman yetiştiren ve sanayinin önemli istihdam kaynağı olan meslek liseleri teşvik edilmeli ve eğitim seviyeleri yükseltilmelidir" (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği 2006: 22). Bugün, genç bir meslek okulu mezunu, genel lise mezunları (üniversiteye gitmeyen genel lise mezunları) kadar ücret almaktadır ve meslek okulu mezununun iş bulma ihtimali genel lise mezunlarından daha yüksek değildir.

Hızla değişen işgücü piyasasında ve bilgi ekonomilerinde işçiler yetkinlik ve ehliyetlerini sürekli güncellemek ve iyileştirmek ve bu nedenle öğrenme ortamlarının en geniş yelpazesinden yararlanmak zorundadır. Tablo 4'de de gösterildiği gibi, Avrupa Birliği üyesi ülkeler, hedefledikleri yaşam boyu öğrenmeye katılan yetişkin yüzdesi %12.5'a temelde ulaşmışlardır. İngiltere gibi bazı ülkelerde ise bu ortalamanın çok ötesine geçilmiştir. Buna karşın, Türkiye'de yetişkin işgücü yaşam boyu öğrenmeye hemen hemen hiç katılmamaktadır (Vorkink 2006). Bu da Türkiye'nin, işgücünün yetiştirilmesi ve bilgilerinin güncelleştirilmesi yönünden bir diğer eksikliğini göstermektedir.

TÜRKİYE'DE İSTİHDAMDAKİ EMEK KALİTESİ

Şurası çok açıktır ki, Türkiye, henüz ne sahip olduğu genç nüfusa gerekli eğitimi verme ne de yetişkin işgücünü yetiştirme ve bilgilerini güncelleştirme konularında yeterince aktif hale gelebilmiştir. Her ne kadar, Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, Türk insan gücünün uluslararası alandaki rekabet gücünü arttırmak üzere eğitim düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmişse de, daha önce verdiğimiz bilgilerden de anlaşılacağı gibi bu hedef yeterince gerçekleştirilememiştir. 1990 nüfus sayımı sonuçlarına göre, çalışan işgücünün %78'i ilkökul veya altı, %7'si ortaokul, %10'u lise ve dengi okul ve %5'i yüksek eğitim düzeyinde eğitim almıştır. DİE tarafından Nisan 1999'da yapılan Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre de, çalışan işgücünün %70'inin ilkökul veya altı, %10'unun ortaokul, %13'ünün lise ve dengi okul ve %7'sinin yüksek eğitim düzeyinde olduğu saptanmıştır. Yine DİE tarafından yayımlanan 2001 Hanehalkı İşgücü İstatistikleri'ne göre,

Tablo 5: Toplam İstihdamın Eğitim Durumu İtibariyle Dağılımı (%)

	2000	2001	2002	2003
Okuryazar Olmayanlar	8,9	8,8	7,7	7,1
Okuryazar-Okul Bitirmemiş	3,3	3,5	3,2	2,9
İlkokul	52,1	52,0	50,5	48,8
Ortaokul	9,3	9,3	10,1	10,5
Orta Dengi Meslek Okulu	0,3	0,2	0,1	0,1
İlköğretim	0,8	0,4	0,6	0,9
Lise	10,8	10,2	10,2	10,6
Lise Dengi Meslek Okulu	5,7	6,6	7,5	8,2
Yüksekokul ve Fakülte	8,8	9,1	10,0	11,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0
Ortalama Eğitim(Yıl)	6,6	6,7	6,9	7,1

Kaynak: Turkan, Ercan (2005): Türkiye'de İşgücünün Yapı ve Nüchleri: Gelişme ve Değerlendirmeler, 16.Araklık, www.tcmb.gov.tr (çizim tarihi: 20.02.2006)'den TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi Veri Tabanı.

Not: Ortalama eğitim düzeyinin hesaplanmasında ilgili eğitim grubunun öğretim süresi esas alınmıştır. Örneğin, ilkokul için 5 yıl, üniversite için 15 yıl, okuryazar olmayanlar için 0 yıl vb. esas alınmıştır.

çalışan işgücünün %64'ünün ilkokul veya altı, %10'unun ortaokul ve dengi meslek okulu, %17'sinin lise ve dengi meslek okulu ve %9'unun yüksek eğitim düzeyinde olduğu belirlenmiştir (DPT 2001a: 15, 17; DİE 2001: 40; DİE 2003: 50). Çalışan işgücünün 2000-2003 dönemi itibariyle eğitim durumuna göre dağılımı Tablo 5'de gösterilmiştir. 2003 yılı itibariyle, çalışan işgücünün %59'unun ilkokul veya altı, %11'inin ortaokul ve dengi meslek okulu, %19'unun lise ve dengi meslek okulu ve %11'inin yüksek eğitim düzeyindedir. Tüm bu verilerin incelenmesinden çıkarılabilecek sonuç, istihdam edilen işgücünün temel özelliğinin, hala düşük eğitimli ve niteliksiz olmasıdır.

Diğer taraftan, işgücünün durumu aldığı ortalama eğitim düzeyi yönünden incelendiğinde, toplam istihdamın yaklaşık 7 yıllık bir eğitim aldığı, bunun da 8 yıllık temel eğitim düzeyinin altında olduğu görülecektir.

Nüfus ve işgücünün genel eğitim düzeyinin bir göstergesi olarak ilkokul ve altı eğitim almış nüfusun nispi paylarına bakıldığında, Türkiye'de işgücünün genel

eğitim düzeyinin düşüklüğü göze çarpar. Tablo 6'ya göre, nüfus ve işgücü açısından eğitim düzeylerini geliştirmek zorunda olan ülkelerin başında Meksika'nın yanı sıra Türkiye gelmektedir. Türkiye'de 15-64 yaş nüfusunun %56'sının, toplam işgücünün ise %54'ünün ilkokul ve altı eğitim almış olması, mesleki eğitim politikalarının kalkınma dinamiğindeki kritik önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Türkiye'deki çeşitli fabrika ve işyerlerinde üretim, büyük ölçüde, eğitim düzeyi ilkokul ve altı olan kişilerce gerçekleştirilmektedir. Üretilen mal ve hizmetler de buna göre olmaktadır. Eğer, Türkiye, uluslararası alanda rekabet gücünü yükseltmek istiyorsa, daha da fazla kaliteli mallar üretmek zorundadır. Kaliteli mal üretimi ise, kuşkusuz, kaliteli emek tarafından gerçekleştirilir.

TÜRKİYE'DE EMEK KALİTESİ ve VERİMLİLİK

Günümüz dünyası hem ekonomik hem de sosyal açıdan hızla değişmektedir. Ülkelerin kendilerine

Tablo 6: OECD Ülkelerinde İlkokul ve Altı Eğitim Düzeyine Sahip Olanların %'si* (2003)

	Toplam Nüfus İçinde	Toplam İstihdam İçinde	Toplam İşsizler İçinde	Toplam İşgücü İçinde
ABD	5,3	3,3	6,2	3,5
Almanya	6,0	1,8	5,3	2,2
Fransa	13,2	9,6	14,3	10,1
İspanya	26,4	20,2	22,4	20,5
İngiltere	0,1	0,1	0,0	0,1
Güney Kore	12,0	11,1	5,7	10,9
Meksika	47,6	45,4	31,7	45,1
Çek Cumhuriyeti	1,5	0,0	0,0	0,0
Macaristan	2,4	0,4	3,1	0,6
Türkiye	56,3	54,9	49,5	54,3

Kaynak: Türkün, Frcan (2005): Türkiye'de İşgücünün Yapı ve Nitelikleri: Gelişme ve Değerlendirmeler, 16. Araştırma, <http://www.tcnb.gov.tr> (tergim tarihi: 20.02.2006)den OECD Labour Force Statistics, Database.

* 15-64 yaş grubu içindeki oranları ifade etmektedir.

sormaları gereken birinci soru işgücünün ne kadar eğitilmiş olduğu ve bu işgücüyle küreselleşmiş bir dünyada rekabet edip edemeyeceğidir. ABD ve Uzak Asya ülkeleri gibi, onlarla ciddi bir rekabet içinde olan Avrupa Birliği üyesi ülkeler de bu yüzden eğitim ve öğretim standartlarını yükseltmekte, eğitim sisteminin işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlanması için yine bu yüzden çağrıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği üyesi ülkeler, Lizbon Gündemi'nin bir parçası olarak, kendileri için özel eğitim hedefleri belirlemiştir: 2010 yılına kadar, gençlerin %85'i orta öğretimden geçmiş olacaktır.

Türkiye, globalleşen dünya koşullarında iki önemli soru ile karşı karşıyadır: Birincisi, Türkiye, işgücünü global rekabete hazırlamak için yeterince çalışıyor mu? İkincisi ise, Türk eğitim sisteminin mezunları şimdiki ve gelecekteki iş piyasası için hazırlıklı mı? İşsizlik rakamları Türkiye'deki okulların ve üniversitelerin gençleri bu zorlu görev için yeterince hazırlamadığını göstermektedir. Özellikle, mezunların sahip olduğu beceriler ile işgücü piyasasının talep

ettiği beceriler arasında büyük bir uyumsuzluk olduğu görülmektedir. Orta öğretim ve üniversiteden yeni mezun olanlarda gözlenen yüksek orandaki işsizliğin ana nedenlerinden biri de budur.

Emek kalitesinin ve böylece verimliliğin artırılmasına dayalı kalkınma politikalarının oluşturulabilmesinde, uygulanan eğitim sisteminin çok önemli bir yeri vardır. Bu nedenle, eğitim ve öğretim sürecinde öğrenciler yetenek ve ilgilerine göre sınıflandırılabilir. Böyle bir yaklaşımda, iyi yetişmiş, pedagojik formasyonu özümsemiş öğretmenlere de önemli görevler düşmektedir. Eğitimin temel ilkesi, yenilikçi, deneyci ve araştırmacı düşüncedeki insanların yetiştirilmesi yönünde olmalıdır. Türkiye, ne kadar hızla genç insan gücünün eğitim düzeyini yükseltebilirse, o kadar hızla hem toplam verimliliğini yükseltebilecek hem de atıl duran emek gücünü seferber ederek çok daha yüksek büyüme hızlarına kavuşma olanağına sahip olabilecektir (Taymaz ve Sığmaz 2005: 67).

Tablo 7: Türkiye’de Emek Verimliliğindeki Artış ve İnsan Sermayesinin Katkısı

	Emek Verimliliğindeki Artış	Sermaye Derinleşmesinin Katkısı	İnsan Sermayesinin Katkısı	Toplam Faktör Verimliliğindeki Artışın Katkısı
1973-1980	1,89	2,15	0,36	-0,62
1981-1990	3,131	0,80	0,52	1,81
1991-2001	1,07	1,10	0,40	-0,43
2002-2003	6,69	0,71	0,22	5,75

Kaynak: Vorkink, Andrew (2006): Preparing Turkey's Education System for EU Membership, Education Conference, Antalya, January 20, <http://www.worldbank.org.tr/WEB/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN0...contentMDK:26792035~menuPK:361718~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:361712.00.html> (erişim tarihi 10.02.2006)

Eğitim ile emek kalitesi arasındaki bağlantı çok önemli bir konudur. Her ne kadar, son zamanlarda Türkiye’de emek verimliliğinde ciddi artışlar meydana gelmekteyse de, emek verimliliğindeki bu son artışlar, insan sermayesindeki katkılardan çok makinalara ve teknolojiye daha fazla yatırım yapılmasından ve daha iyi yönetim teknikleri gibi başka faktörlerden kaynaklanmaktadır. 1981’den bu yana, insan sermayesinin emek verimliliğindeki artışa katkısı giderek azalmaktadır (bkz Tablo 7). Dolayısıyla, Türkiye’nin önündeki en önemli konulardan biri, orta ve uzun vadede büyüme performansını sürdürebilmesi için emek kalitesini yükseltmek zorunda oluşudur.

SONUÇ

Globalleşmenin dünyayı ycniden şekillendirmeye başlaması, gelişmiş ülkeleri olduğu kadar gelişmekte olan ülkeleri de şiddetli bir rekabet ortamına doğru sürüklemektedir. Artık, dünyada ayakta kalmak isteyen her firma ve sanayi, ya da her ülke konumunu buna göre ayarlamak zorundadır. Firma ve sanayiler, dünya standartlarında mal ve hizmet üretmek, ülkeler de buna uygun olarak dünya standartlarına ters düşmeyecek ekonomik ve sosyal politikalar uygulamak zorundadırlar. Dolayısıyla, ülkelerarası yarışmada üstünlüğün elde edilmesi ve korunması, ülkelerin rekabetçi üstünlüklerine bağlı olarak gelişmektedir.

Dünya ekonomisinde hızla ortaya çıkan bilimsel ve teknolojik gelişmelerin rekabet gücünü belirleyen en önemli etken halini alması, bilim ve teknoloji üretme kapasitesi yüksek yaratıcı insanların yetiştirilmesini öne çıkarmıştır. Bu bakımdan, kaliteli insan gücü yetiştirme sağlam temellere oturtulmalı ve sürekli gelişen yapılar haline getirilmelidir. Dolayısıyla, Türkiye, artık, çeşitli kurumlara ilişkin kaynak dağıtımını gözden geçirmeli, üretime, bilime ve teknolojik gelişmeye yönelik kurumlara daha fazla kaynak ayırmaya ağırlık vermelidir. Büyük bir genç insan kitlesine sahip bir ülke olan Türkiye, bu insanları çağdaş eğitim ve öğretim mekanizmalarıyla donattığı, üretime, bilime ve teknolojik gelişmeye gereken önemi verdiği ve kaynaklarını buna uygun şekilde kullandığı sürece daha çabuk gelişebilecek ve dünya ulusları arasında hak ettiği yere de ancak bu şekilde kısa bir sürede ulaşabilecektir.

KAYNAKÇA

- Behar, Cem et al (1999), *Türkiye'nin Fırsat Penceresi, Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri*, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.
- DİE (2000), *Türkiye İstatistik Yıllığı 1999*, DİE Matbaası, Ankara.
- DİE (2001), *Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçları*, Ekim 1999, DİE Matbaası, Ankara.
- DİE (2003), *2001 Hanehalkı İşgücü İstatistikleri*, DİE Matbaası, Ankara.
- DPT (2001a), *Nitelikli İnsangücü, Meslek Standartları Düzeni ve Sosyal Sermaye Birikimi, VIII. BYKP Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.
- DPT (2001b), *Ortaöğretim, Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim, VIII. BYKP Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.
- Drucker, Peter F. (1992), *Yeni Gerçekler*, (çev. Birtane Karanakçı), 2. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Drucker, Peter F. (1995), *Değişim Çağının Yönetimi*, (çev. Zülfü Dicleli), Türk Henkel Dergisi Yayınları, 4. İstanbul.
- Gönül, Feyza D. (2000), "Kore Kalkınma Deneyimi İçerisinde İnsan Gücü Sermayesinin Rolü ve Önemi", içinde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Prof. Dr. Yüksel Ülken'e Armağan, İstanbul.
- Halman, Talat (2002), *21. Yüzyılda Üniversite ve Kültür*, Türkiye Bilimler Akademisi Forumu Sıra No, 1, Tübitak Matbaası, Ankara.
- http://isc.bc.edu/timss1999b/pdf/SWP_Book.pdf (erişim tarihi, 27.02.2006).
- <http://nces.ed.gov/pubs2003/2003073.pdf> (erişim tarihi, 27.02.2006).
- http://www.die.gov.tr/yillik/yillik_2004.pdf (erişim tarihi, 15.01.2006).
- http://www.dic.gov.tr/yillik/06_Egitim.pdf (erişim tarihi, 15.01.2006).
- <http://www.oecd.org/dataoecd/2/11/35286380.xls> (erişim tarihi, 20.02.2006).
- <http://www.oecd.org/dataoecd/2/12/35286348.xls> (erişim tarihi, 20.02.2006).
- <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/1/60/34002216.pdf> (erişim tarihi, 27.02.2006).
- <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/25/12/34009000.pdf> (erişim tarihi, 27.02.2006).
- <http://www.tcmb.gov.tr> (erişim tarihi, 20.02.2006).
- http://www.tubitak.gov.tr/btpd/arsiv/EIK_Sonuc_Raporu_ve_Strat_Belg.pdf (erişim tarihi, 05.01.2006).
- Kaynak, Muhteşem (2005), *Kalkınma İktisadı*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- OECD (2004), *Learning for Tomorrows` World, First Results from PISA 2003*, Paris, <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/1/60/34002216.pdf> (erişim tarihi, 27.02.2006).
- OECD (2004), *Problem Solving for Tomorrows` World, First Measures of Cross-Curricular Competencies from PISA 2003*, Paris, <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/25/12/34009000.pdf> (erişim tarihi, 27.02.2006).
- Saygılı, Şeref (2003), *Bilgi Ekonomisine Geçiş Sürecinde Türkiye Ekonomisinin Dünyadaki Konumu*, DPT Yayını, Ankara.
- Taymaz, Erol ve Halit Suiçmez (2005), *Türkiye'de Verimlilik, Büyüme ve Kriz*, Milli Prodüktivite Merkezi Yayını, Ankara.

Toffler, Alvin (1992), *Yeni Güçler Yeni Şoklar*, (çev. B. Çorakçı). Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Türkan, Ercan (2005), *Türkiye'de İşgücünün Yapı ve Nitelikleri, Gelişme ve Değerlendirmeler*, <http://www.tcmb.gov.tr> (erişim tarihi, 20.02.2006).

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2006), Ekonomik Forum, Aylık Yayın Organı, Ankara, Yıl, 13, Ocak Sayısı.

Vorkink, Andrew, *Preparing Turkey's Education System for EU Membership*, Education Conference, Antalya, January 20, 2006, <http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK,20792035~menuPK,361718~pagePK,141137~piPK,141127~theSitePK,361712,00.html> (erişim tarihi, 10.02.2006)

The World Bank (2003), *World Development Report 2004*, Oxford University Press, Washington D.C.

The World Bank (2005a), *World Development Indicators 2005*, Washinton D.C.

The World Bank (2005b), *World Development Report 2006*, Oxford University Press, Washington D.C.

The World Bank (2005c), *Business Environment and Knowledge for Private Sector Growth, Knowledge Economy Forum IV*, İstanbul, Turkey, March 22-25, 2005. İmge Matbacılık, Yayıncılık, Reklam Ambalaj San. Ve Tic. Ltd. Şti., Ankara.

Yenal, Oktay (1999), *Ulusların Zenginliği ve Uygarlığı - Eğitim Boyutu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.